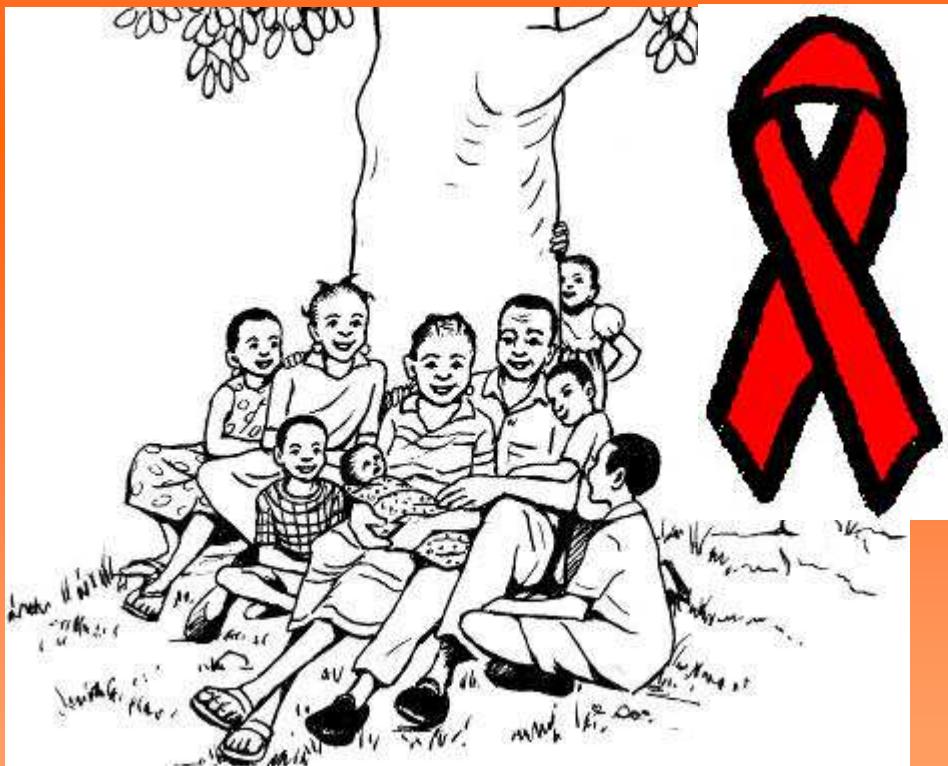

SIDA bā'a kū Ayempōka sāam ne õ ma

Kusaal

L'alphabet utilisé dans cette publication est en accord avec l'alphabet agréé par la Commission Nationale des Langues Burkinabè.

Deuxième édition
Première impression
Quatrième trimestre 2012

Illustrations par MBANJI Bawe Ernest
Texte extrait de L'histoire de Kandé, Manuel du Facilitateur
© SIL Africa Area 2006

Version originale des histoires de Poko, Livres 1-5
© Shellbook Publishing System(www.shellbook.com) 2004.
Utilisée avec autorisation.

Traduit en français par : Ann Wester, Mary Endersby et
Nathalie Saint-André.

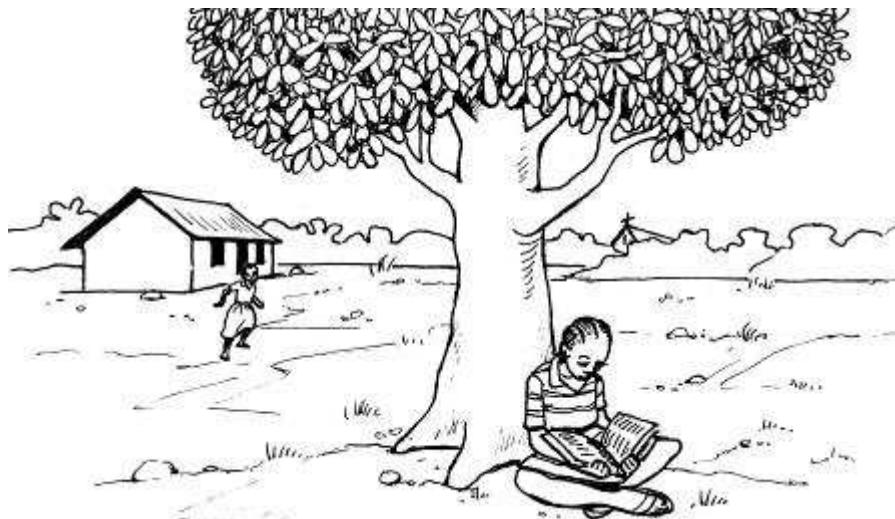
© SIL Cameroun 2006
La SIL Cameroun autorise quiconque le désire à traduire
et à publier cette brochure dans n'importe quelle
langue en Afrique.

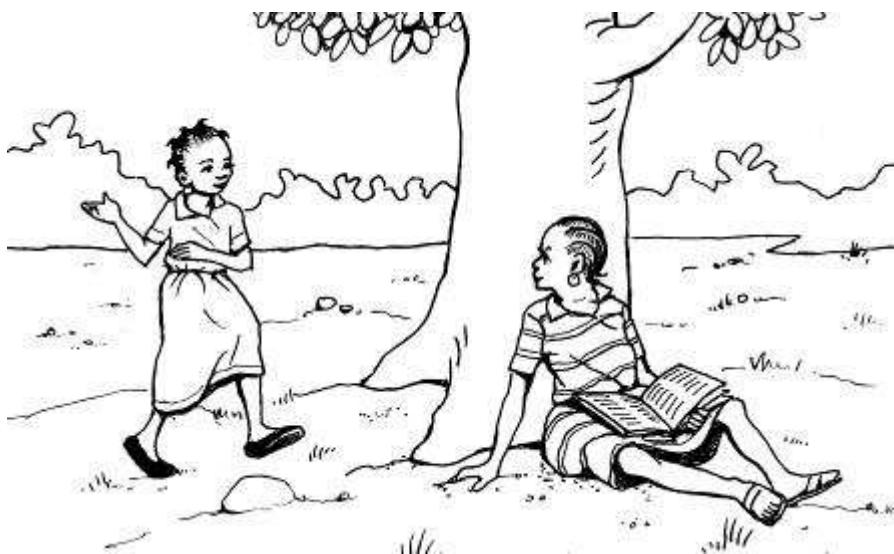
© Pour la traduction en kusaal :
Association Win Nongete
Zaamé, Province du Boulougou
Tous droits réservés

Traduit oralement en kusaal par : Hamadou Gnangré
Transcrit par : Awin Urs Niggli, avec l'aide de
Emmanuel Souga
Kobena Ouaré
Mikael Ouaré

Sak arakō dāan

M ma ne sɔ'a se'el yela

Ayempɔka daa zî'ine tû tujî ne õ kârem
gbâvñj. Õ pitu Ayaama, zo tuj õ nina ka
yel ye yaa : « Ayempɔka, Ayempɔka !
Mam pa'a kelisırı bvpɔ'as ne pâ'are. Ba
yel yee, tî ma so'cne sse'el. Fu ta'asit ye la
ë bo ? » Ka Ayempɔka yel v ye yaa : « M
pitu, mam ta'asit ye m mi'i la ne ë sse'el.
Tî tuj tî yê tî ma, ka bɔ'cs v bise la sit ë
bo be. Tî zo ka bise anç'on ne dëñj õ
tûrâana. »

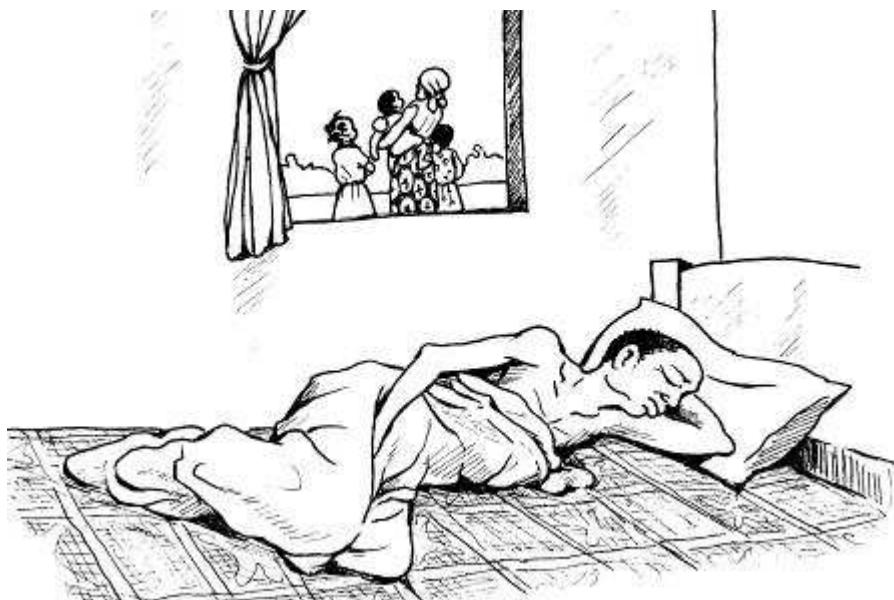
Ayempɔka ne Ayaama zo tî paa yiri

la'ara ka le sēe. Ka Atūma ne Atul ne ba pitu Akolok ne wumme ba kpēemnamma ne la'ata, ba zo na la'as ba taaba la ka ba tuŋ ba ma ni.

Ka ba ma yele ba yee: « Œe fōo ! Boyela ya baaba bɔɔtẽ ye õ gbīse. » Ka ba ma tarı ba tuŋ dooka nɔɔrı. Ka Ayaama bɔ'ɔs v ye yaa : « M ma, bo ka fv sɔ'a tun nee ? »

Ka ba ma nɔk nu'uk pa'al õ logvt zuk ka yele yaa : « Tun buuri la bene yalığı. »

Ka Atul ne tat yvum anaası la yel yee :
« M tñj tñ tñ'os m baaba ! » Ka õ ma gbã'a
v gã õ nu'uk ka õ nan bv paa za'a-yõore ne
ka yele yee : « M biiya, fv baaba zo mi'i.
Basim ka õ vo'os. »

Ka Atul sñut sã'am. Õ daa yitl nñje dot õ
baaba zuk, ka nananna õ ma bv le sakura.
La yuuya ka õ baaba zñ'i ka bv le tumma.
Õ daa bãalike gãñ ka bv le tat pñja. Ka õ
zaka dñm sñut daa sã'am õ yela me.

Daat arakō, Ayempōka daa tūje da'aï. Ka
õ daa yet õ zōnamma yee, õ ma ne dɔ'aï
bii. Buribvñ se'ε ne wum lanna, õ daa
la'arí Ayem-pōka me ka yel yee : « Bi-
kāŋ me ne paam SIDA la bã'a la wuu fu
baaba la. »

Ayempōka daa bv wum õ tɔ'ɔmma
võore. Õ daa ta'asití yee : « M baaba bv
tat SIDA bã'a la bee õ tat be ? » Õ
zōnama yel v ye yaa? : « Da kelesir v ! »

Ka yv'vnj ne svrugj, Ayempoka bɔ'ɔs õ ma ye yaa : « M baaba tarı SIDA bã'a ? Mam len ke'e bii ne naane zl'i suraa ? »

Ka Ayempoka ma sulug õ zuk. Ka Ayempoka yẽ ka õ ma bene kumme. Ka õ ma lok v yee : « Êe, mam sūut sã'amme, boyela ba pã'ame ka fv wum. »

Ka Ayempoka bɔ'ɔs õ ma yee : « Tun ye tı ēŋ wela tı baaba ya'a kpi ? Tun ye tı vo wela ? »

Ka õ ma lok v ye yaa : « Wınna'am ne tı sõŋe tı. »

Ka ba naae taaba kum⁸ wakat arakõ.

La ne dẽj sãevk sijure, Ayempõka baaba kpime. Ka õ zɔnama ne õ buuri la tûna wu p̄v'vs. Ka Ayempõka ta'as ye yaa:
« Bo ka buuri la ne zɔnamma daa b̄v tûna m baaba ne daa ē bā'at ka ne õ gbā'a wakate? » Wïndooka tɔɔn dãana õo kõ'okõ daa tûna wu b̄s m baaba ne õ kũm. »

Wārīs bε'ela ne gaarī ba baaba la kūm
yā'anj, Ayempɔka ne õ ma daa tuŋe ye ba
tī ε daat, ka õ ma vo'osum daa bv tun
titcose ka õ pāŋ kε'. Ka Ayempɔka ga' õ
nu'uk ka ba zī'in ye ba vo'ose.

Ka õ ma yel v ye yaa :

« Nananna, mam bv tat pāŋ ne naane
tum wuu sāŋ-sε'ε wuinne laa.»

Sak 2 dāan

**Yel-seba berugv
wv tūna paa
Ayempōka yidum**

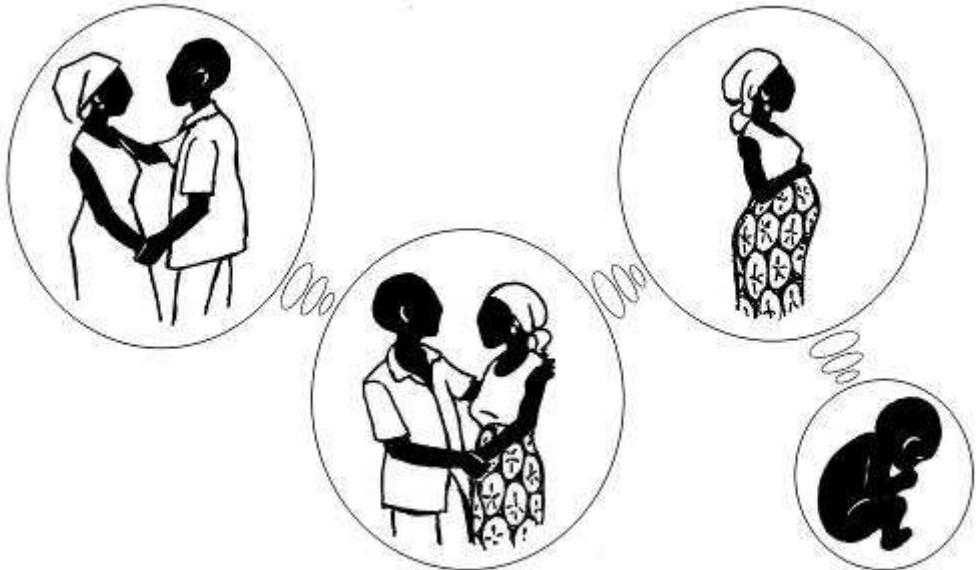
Ayemp̄ka ne o ma daa z̄ine tui tuñit.
Ka õ ma la laafı daa bv len z̄œe. Õ ma
la daa tarıkı gāñ ka õ bv len t̄on d̄cra,
ka Ayemp̄ka sōñur v ka õ d̄c z̄el.

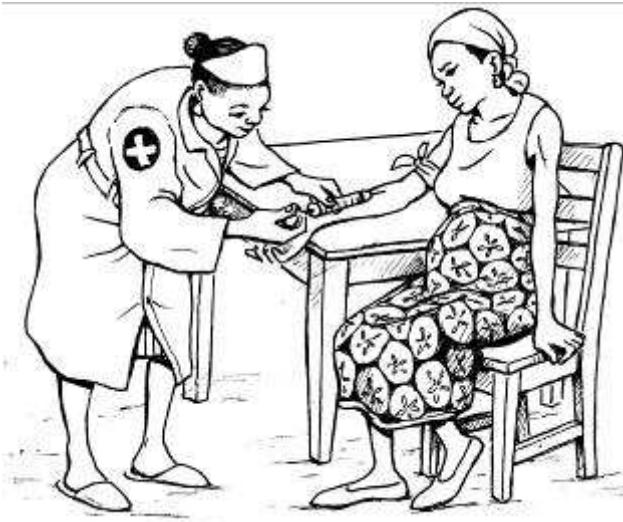
Ayempɔka ba' la daa kpime. Ka õ ma ne
tat puuta me yv'un kɔ'ɔn tarig. La daa
keme ka la ē tile ye biisi la tum ne ba
sūyā zā'asa, ba tum gāŋ sāŋ-sε'ɛ wünne
la. Ayempɔka daa zab ne õ pitipa me. Õ
ya'a yiti tagis ye ba da bv tum wuu bane
naan tume se'ɛm ma. Õ ma daa zabitē ne
Ayempɔka yet ye yaa : « Mam kpelum
ẽne fu ma ! »

Daat arakō, windooka pɔ'ab ayi daa tūna
wu bise Ayempɔka yidim. Buƿok arakō la
daa ēne logitot pɔk, ka buƿok arakō la daa
nɔ̄je galima. Ba daa sɔ̄ñırı Ayempɔka ma
la me ka õ tūm õ zaka la. Ba daa yitı tarı
dūpa wu tisi ba. Ka ba daa sñje yv'vn tun
bısırı ba. Ba daa nɔ̄je galima, ka ne ba
tɔ̄asit lomisa bane mas. Ayempɔka sñut
daa masime õ ma ne⁴sñjt la'at yv'vs la.

Daat arakō, Ayempōka daa kelisitē logotot
 bvpōka ne pā'at ne õ ma la. Õ daa bu
 wumme bane yet se'ela zā'asa vōore. Amaa
 õ daa wum ye õ baaba daa bu ëŋ sūra ne õ
 ma. Õ daa paam SIDA la bā'a la biis la ne
 bvpōk-se'ε ni. M baaba la daa zī'i ye õ tat
 SIDA bā'a la biise. La daa keme ka õ bu ëŋ
 wuv õ ne naan ëŋ se'em gū'urum ka bā'a la
 da lojé m maa. M ma daa paam SIDA la
 bā'a ne m baaba. Ka la tō'on ka m ma me
 nok loj bii la. Ka logotot pōka la yele
 Ayempōka ma ye yaa : « Tūm lotot-yire na
 ka tū yiise fu zūmma bīse fu tat bā'a la be. »

Ka m ma daa
tuj lotot yire
la. Ka logotot
pōka daa yiis
m ma zūm ō
nu'ui. Ka la
daa bu
dūmma. La
bu dalum, ka
m ma paam zūmma wōoluk. Ka beeuk ne
yēe la, Ayempōka ma tō'as Ayempōka
kībaat kane bu masa. M ma tarı SIDA la
bā'a. Ka la tō'o ka bii la me tı tat bā'a la.
Logotot yiri la, logotot pōka daa tıs
Ayempōka ma la tūm ne naan tō'o sōŋ ka
ō ningbīna la paam pāŋ ne tō'o zab ne
bā'a sēba. Ka zu-be'ere, logotot yita daa bu
tat tı-kāne naan tō'o sōŋ zab ne SIDA la
bā'a la biise. Ka m ma daa fabane ō bii la
yela. Ka ō bō'csırı ō məŋ ye yaane ka ō ne
paam tum ne tō'on ke ka bii la da gbā'a
bā'a la ?

Ka m ma bā'as la daa sūj pa'asit. SIDA
bā'a la biis la daa fiime pε'εs. Nananna,
m ma tarı SIDA la bā'a. Ka fẽ'et yu'vn be
õ niŋi. Ayempɔka daa bɔ'ɔs logotot
bupɔka yee : « Mam ya'a sī's m ma, bā'a
la me ne nɔk mam bee ? » Ka õ yele
yaa : « Ayee, ka gū'usum fu mεŋ. » Ka
logotot pɔka daa zāmise Ayempɔka me õ
ne naan ēŋ se'εm ka bīs õ ma la yela, ka
ne õ zāmis v õ ne naan ēŋ se'εm ne õ
duge dī-suma ne õ tī v. Ka Ayempɔka
sūut daa kpε'εme õ ne mi'i õ ne naan ēŋ
se'εm ne õ tarı õ ma¹la summvri.

Ka bii la dɔ'ɔya. Õ ma daa bu len tat pãŋ ya'asa. Õ nɔk bii la õ nu'uṣi ne õ kaasit yel ye: « Kpübük », lane boɔt ye la yel yee õ sãam ne õ ma kpime. M ma kpi ne dasum bɛ'ela ne gaare. Ka Ayempɔka pvt bii la yv'vt ye M'ba. Ó dɔɔ nɔk bii la ne õ nu'uṣi tui ti zĩ'in tui ma'asim. Ayempɔka yele yaa : « Mam kun sak ye fu ëne kpübuga, bozugo fu ëne mam¹⁸bii yv'vs.

Saka 3 dāan

Ayempōka zak dūm ne tat yel sēba

Ayempɔka daa zĩ'ine tui tuijt, ne õ tit
M'Ba' ne ëe õ tõ' la dùp.

Ka Ayempɔka daa bɔɔrɪ bvpɔk ye õ mɔ'as
bii la. Ka õ ma ne kpi ne SIDA la bã'a la,
bvpɔ'as so' daa bu bɔɔrɪ ye õ sɪ's bii la.
Windsight daa sõñe Ayempɔka me ka
õ paam ɪl-zom ye õ sõŋ bii la ne kɔ'-
kāne ë sumega.

Ka Ayempɔka sũut daa ma'asime tı gãŋ õ
ne yẽ ka M'Ba tat la²⁰fı la.

Ka Akolok so'one ë Ayempɔka pitu tūna pā'a me yel ye yaa : « Mam bɔɔri ye m bas sakuta wuu fu ne Ayaama ne ëŋ se'em la. »

Ayempɔka lok v ye yaa : « Aye, nanda, la se'at ye fu ba'as kārvuŋa. Ka lanna yā'aŋa, ka fu tō'on sōŋi tī, ka lane yā'aŋa, tō'o ka Ayaama me ne leb ekɔl la. Sakure la, gū'usum ne buribuŋ-bane bɔɔt ye ba gbā'an ne buvumis la. Fu tō'on paam SIDA la bā'a la ne buvumes banna me. Fu tō'on me le paam pɔ'a bā'as seba. » Ka Akolok yel ye, õ ne leb ekɔle la tī tūm sumega. Ka õ po ye õ kun dol buvumes yā'aŋa.

Ka daat arakō, Ayempōka baababil tume na wu bise ba, ka yele Ayempōka ye yaa : « Ya'a ëne tun dɔ'a mika, wœena ne daa ë fu baaba dẽn ka õ kpi la, la yv'vn ëne mam so'o. »

Ka Ayempōka kaas ka yel ye yaa : « Tun ye ti paam bal yaane ti zĩ'inde ? »

Ka õ baababil la yel ye yaa : « La bu pak mam ! Mam ne boöt se'ela, ëne dooka ne ya ne kɔ paam se'ela²pusuk. »

Ka yv'vn̄-kāŋa, Atūma bɔ'ɔs Ayempɔka
me ye yaa : « Wāne la, tvn ye tı yime
toom bee ? »

Ka Ayempɔka yel v ye yaa : « Aye, tı
baababilia yel yee tı tō'on pa' kpela
dabisum bε'ela. Ka õ le yel ye yaa, tvn
ne kɔ paam sε'ela pusuk ēne õ bun.

Ka Atūma yel ye yaa : « Bo sε'ε ne
kpeluma ne sek tundee ? La ēne tilai ye
tvn ēŋe tı ne naane ēŋ sε'ɛm ne tı yāŋ
voe. »

Daat arakō bevbev nee, Ayempɔka ne
Ayaama daa tat bii la tuij logotot yiri ye
ba tı pεes. Ka Ayaama pa'al bura-sε'ε ne
zε'ε kpe'ε da'a la.

Ka Ayaama yel ye yaa : « Bura-kāŋa tıs
mam bāŋa. Daa-sε'ere õ tō'on sōŋe tı ka
tı paam tı ne bɔɔt sε'ela ne tı yāŋ
voe. »

Ka ba ne
paa logotot
yiri la,
logotot
pɔka yele
ba ye, bii la
tarı laafi,
ka ba ne
gu'u ne

wāris bε'ela ne ba wōol ō ziuma bise ō
tat bā'a la. Bee ō bv tat bā'a la be. Ka
logotot pɔka yel Ayaama ne Ayempɔka
ye yela berugv ēn sv̄m ye ba se'at wum
lane kpē'et bvrimes ne bvpumes yela
wvv ne ē dɔhɔt ne taaba la. Bozugo, bam
bayi la ne ē kpiibis la, bura-sεba ne tī
mak ye ba tisi ba dūp, bee tis ba
se'elnam, lane naane ēŋ se'εm ka ba
paam gbā'an ne ba. « Da sak ka ba liibe
ya ! Bozugo, yela berugv be nina, ya
tō'on nok pvvwa. Ya tō'on paam SIDA la
bā'a bee ya tōon paam bvpɔ'a bā'as seba,
ya ya'a sakit ka buraas gbā'an ne ya. »²⁵

Ka Ayaama yel ye yaa :

« Bura-kāne tis mam bāŋja, õ bɔɔrī ye õ
keme ka mam gbā'an ne v, bee bo ? »

Ka Ayempɔka ne Ayaama ne Atūma po
yee bam ne gu'u ne ba el (amarīya) la
yā'aŋja ka ba yu'vn naan bāŋ buraa.

Sak 4 dāan

Ayempōkanam paam sūma'asūŋ

Ayempōka ne ō yidūma daa paame toot wakat bε'ela. SIDA bāa la daa ku ba ma' ne ba baaba. Ka yāŋ bīsu ō pitipa ne ō tō' la yela daa ēne bun-kāne ē took tisi Ayempōka. Wakat-sε'ea, dup daa yītī pō'č ba me, ka Ayempōka tūm ne ō sūut zā'asa ne naane ke ka ba yāŋ dī. Ka ō maali ō ne naane ēŋ sε'ēm ne ō lebīg ma' tis ō pitu ne ē bilεε kā.

Ka Aba'an õne daa ē tūja büribvñ daa
yitü tun ne õ bísırı Ayempóka wakat
wakat. Ka õ daa yitü dolv õ pitu la me ka
yeti ba ye yaa : « Tume tun windoo la
na ! »

Ka Ayempóka daa yitü lokır v me ye
yaa : « Kε'c zīna, basum ka daa-sε'et.
Mam tarı tuvma bervñgv ne naane ēñ. »

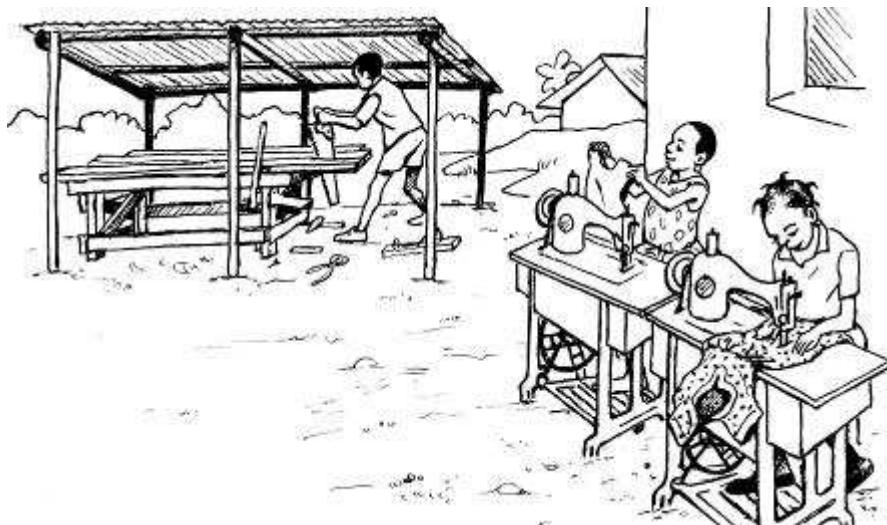
Ka Aba'an daa mɔríguri ye ba tuij windoo la. Ka daat arakō, Ayempɔka pitu Atūma tī yel ye yaa : « Basūm ka m tuije. La tō'o ka m tī zāmis bun-sε'ε nina. » Ka Ayaama me yel ye yaa : « Mam me ne tuije. La tō'o ka nina ka m tī paam zɔnam. » Ka Ayempɔka yel ye yaa: « Ya'a ë wela yaa, Atul ne M'Ba dolı ya tuij, ka mam ne Akolok, tun ne pa' ne tī tum tuvma la kà la tuij tɔon. »

Ka lana yā'aŋa, Ayempōka tāp la yi leb kul la, ba tɔ'csa Ayempōka ba wündooka ne tat zēet maalvūk zī'i. Ka Ayempōka gāŋe yam ye ō me ne tuŋe. Ka wündooka tɔ̄ndūma daa sake tī ba bal ne ē yalūja ye ba tūm. Ka ba ne tūm paam sε'el la, bam ne so'o. Ba tō'on dū, koo ba tō'on kpē' da'a tī koɔse. Ka ba tūmme berugv, ka ne ba paam yōot³berugv.

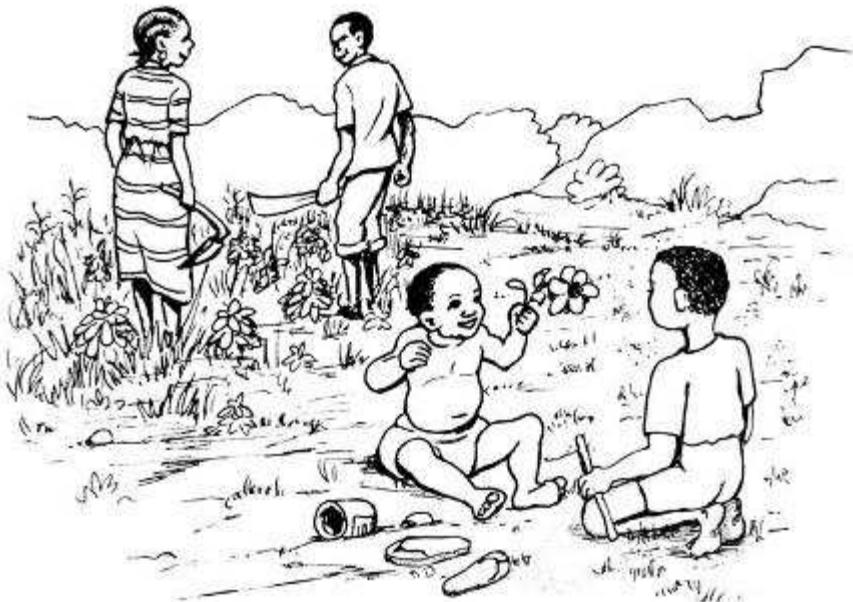
Daat arakō'o, Ayempōka baababil la daa tolome yele ba ye, nananna sasa la paaya. La ēne tūlāi ye Ayempōka ne ō pitipa yi ka bas dooka, ka bas pota ne daa ē ba baaba dēnna. La keme ka Ayempōka sūut daa sā'am berugv. Ka windooka bvpōka arakō daa dē'ε ba ō zakı. La ēne pō'a-kāŋa daa sōŋe ba ba ma' la bā'as wakata. Bvpōka zak daa kpē'eme ne windooka, ka len kpē'ε ne windooka gaarim. Ka biis la daa tuŋ tū bene bvpōk-kāŋa zakı nee, ka tɔ'ɔtɔ bala, Ayaama tō'ome len leb sakure. Ka ba baababil la daa dē'ε yita ne pota.

Ka Ayempɔka ne õ zaka zā'asa, baa ne Atul, daa naa taaba tumme ba bab paala la ne kpe'ε ne wündooka. Nina ka Ayaama ne Atūma zāmīs sēep.

Wündooka dūm daa tūs ba ne nōt ye ba tō'on nōk teelnam ne ba zāmīs sēep.

Wündooka pvvı, ka Akolok zāmes kampīnta tvvma. Ba'asvgo, Ayempɔka daa tuŋ wündoo la, õ ne õ pitipa ne õ tō' la. Ka nina ka wündooka kārensāama kārem Wūna'am antɔ'a la ka zāmesi ba, ba ne naane paam vom-paal ne ē se'ɛm. Wakat be'ɛla yā'anja, ba nōke yam ye vo wvv Wūna'am antɔ'a la ne bɔɔt se'ɛm la.

Ayempɔka sūut daa mas me, ka Aba'an
ne yuti tìn wakat wakat sōñjırı ba ba
zēeta tuvma la. Ba ne daa bene tumma,
Aba'an pitu daa dε' emme ne M'Ba. Zaka
zā'asa sūut daa mas me. Ba ne daa wōol
zūma bís ka M'Ba bu tat SIDA la bā'a la,
zaka zā'asa sūut daa mas me.

Ka Ayempɔka yele Aba'an ye yaa :
« Mam ba'anama ne daa kpi la, mam daa
tē'et ye tun zaka zā'asa daa ye la sā'am
me. Vomma kpelim tɔ me, ka nananna,
tun paam sū-ma'asijn. »

Sak 5 dāan

**Saka dum bɔɔrɪ ye ba
bãŋ SIDA bã'a la võot**

Daat arakō'o, ba baaba la kūm ne gaat
yuum, Ayempōka sōse ne Aba'an ka yele
Aba'an yee: « Wündooka dūm ba' sōŋ tun
me galis ! Wündooka dūm sak ye tun kɔ
wündooka tām me. Ba zāmes tun tī ne
naane ēŋ se'ɛm ka paam tī vom. Ba daa
ēne tun zɔnam paa. Tun zi'i tī ne naane ēŋ
se'ɛm pu'vs wündooka dūm ba ne tum tuum
-summa se'ɛm sōŋji tun⁶na. »

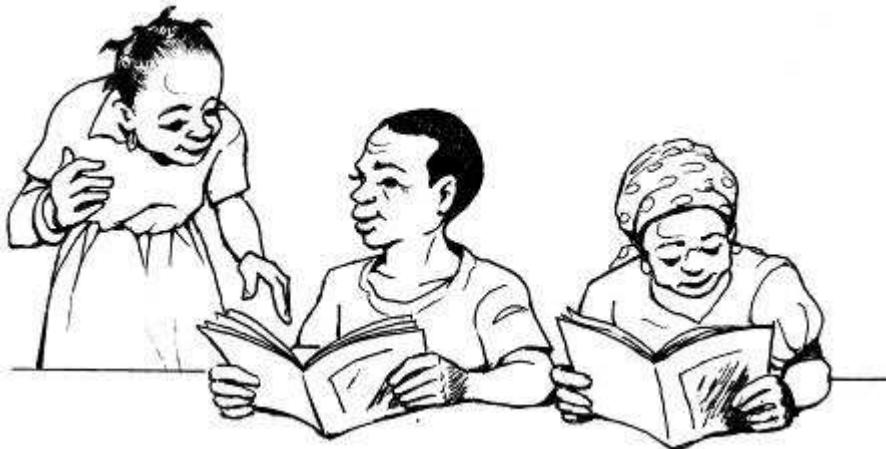

Ka lanna yã'aŋa, wündooka düm keme ka la'asv̄k z̄i'in ka ba bɔɔt ye ba tɔ'as niripa ba ne naane ñ̄ŋ se'ɛm ka da paam SIDA bā'a. Kārensāam nam ne kārenbiis yime bal woo tūna. Ayempɔka, ne Ayaama, ne Atūma daa z̄i'in nina. Ba daa tarı ba pitu Akolok tūŋ nina. Aba'an me daa be nina.

Tɔɔn düm ni-dakõ daa kolığı Ayempɔka ne ba yel v ye yaa: « Tvn bɔɔt ye fv ne fv pitipa, ya sɔŋjı tı ka tı zā'mes niripa, ba ne naane ēŋ se'ɛm ka SIDA da nɔkı baa. Ka anɔ'ɔne len be paa nam ne naane tɔ'on pa'al nirip ba ne naane ēŋ se'ɛm ka da paam SIDA la bã'a. Name yatã la zã'asa, ya tɔ'on kãrem svomega. Niripa mi'i yee nam mi'i SIDA la voot ne ē se'el. »

Ka ba sak ye ba ne sɔŋjı ba.

Ka lanna yā'aŋa, Ayaama sūŋ tuvma la
me, ne ō la'asit niripa bε'el bε'el ka
zāmesiri ba SIDA la yela. Ō da zāmesit
niripa me ne sūkpe'εŋo ne sūmā'asuŋa ke
ka ba yāŋ kelik SIDA bā'a la yel-toota
suŋa.

Tɔ'ɔtɔ bala ō lebığı kārensāam-suŋ kāne
be ō saka pvvua, ka nirip berugv yutı nɔŋ
la'as taaba bε'ela ye ō zāmesi ba.

Ka Atūma daa sūj maane se'elnam ka la
lebeg zāmisuk sēba ka ba yitū nōk ne ba
zāmes niripa ya'a yitū la'as be'ela na. Ka
ō gulis ne sēba bane naane tī nōk zāmis
nirip ne kusaalı ka ba bāñ ba ne naane
ẽj se'em ka SIDA bā'a la da nōkī ba.
Ka ba bāñi ba ne naane ẽj se'em būs
ni-bane tat SIDA bā'⁴⁰ yela.

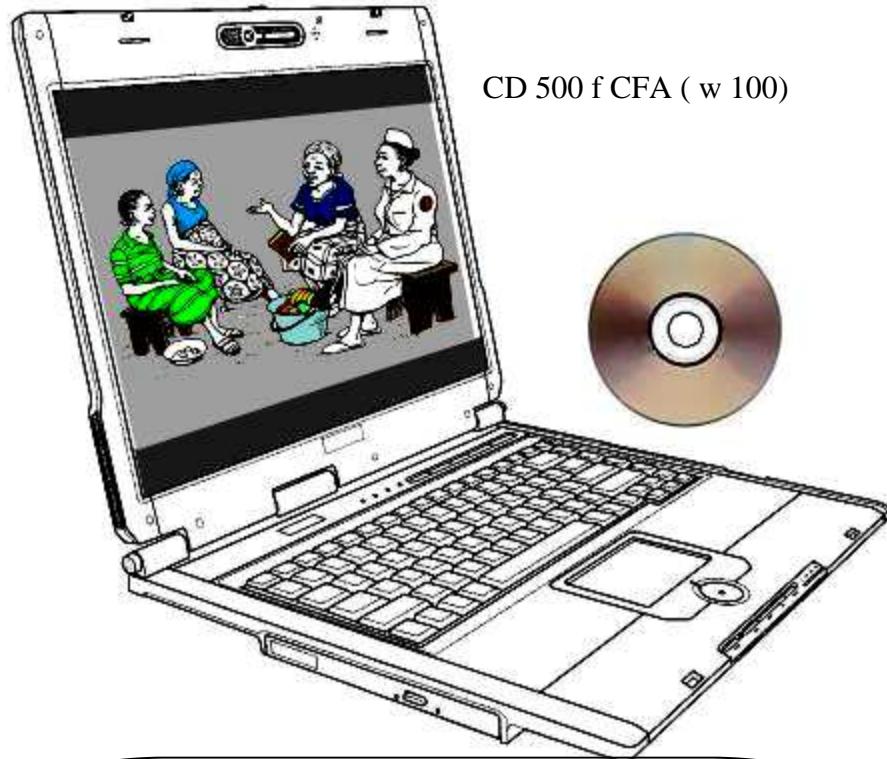
Ayempōka ne Aba'an daa sōjiti ka niripa tō'on la'as. Ka ba daa yitı bisume ka kārensāam bane zāmīsīt niripa, ka se'el se'el da pō'č ba. Lane ke ka ba la'asvka bē'el bē'el la tō'on tat yōot tis niripa. Ka ba daa mōötı ba naane ēŋ se'ēm ka ke ka būrim-bāalvka yānjit tun la'asvka.

Wakat bervgv būrim-paalıs daa ta'asıtı ye bam ya'a gbā'an ne bvpō'as, lanna pa'an ye bam ē buraas. Aba'an ne Ayempōka daa yet buraas ne būrim-bāalvka yee, bam bayi la, zemes taaba ye bam kun bāŋ taaba halı ya'a ke'ε bam mariya la yā'aŋa.

Ka Ayempɔka ne Aba'an dì taaba. Ba mariya la yã'aŋa, ba paame bii. Daat arakō'o, buuri la daa la'asi me tì-kâne ni ka Ayempɔka daa yìti nɔŋ zĩ'i la.

Ka Ayempɔka yee: « Mam daa yìti nɔŋi zĩ'i kpela sɔsüt ne m ma. » Atul ka õ ba' ne õ ma da kpi ka bas v fii la yel ye yaa: « M baaba ne m ma su mɔt mam. Ka ba ya'a kpelum beeme, m tẽ'et ye ba sūut naan mase ne tun ! »

CD 500 f CFA (w 100)

Ayempoka kibat me be selileet puvi
ye ya bisit bee kelisit.

